

Štev. 7. V Celovcu 1. julija 1865. VIII. tečaj.

Novo življenje.

(Spisal Dr. G. Krek.)

Na vsacem drevesi vže tiček je pé!; I vendar dni prejšnih ne kličem nazaj;
I mene željé med natoro so gnale, Mladenču je težko le to pozabiti,
Otresel skerbí sem i prah bil vesel. Kar mu je živjenja oslajalo mlaj.

Okó je krasote prečudne stermelo, Le redko sladkosti so rane hladile,
Pozabljena bila je vsaka britkost; Ni bilo brez ternja obilo cvetic;
Od cvetke do cvetke je urno hitelo — Zató me ne žali, da v večnost vtonile
Stopila prav živo je pred-me mladost. So svitle podobe — prežalostnih lic.

Stopile v spomin so nekdanje mi želje, Sercé i natora sta se prerodila,
I misel za mislijo urno hití; Veselje se vmeni — krog mene glasi;
Za žalostjo stopa pohlevno veselje, I strunica vnovič se je oglasila,
Za nado obúp skokonogi dervi. Da véro oznanja, kar v serci živi.

Oglašajo pesni se sladke i mile, Zatorej se, pesmice! z nova glasite,
A vendar je poleg nesrečno sercé; Vesele pozdravljajte mili mi rod;
Med radost so strunice žalost povile, Sestrice nekdanje živó tolažite
Ker spomlad živjenja težave grené. Vesele, le radost budite povsod.

Verban Smukova ženitev.

(Humoristična povest iz narodnega življenja; spisal J. Jurčič.)

V Lipánovi kerčmi sta pila dva možaka. Pervi, star čez petdeset let, bil je dolgi in suhi krojač Peter Šnofè. Vlekel je na vse duške iz male pipice in kadil gost dim pod svojo gosposko, zdaj že sila pomazano in odergnjeno kapo. Da-si ravno ste ga dve fari za dobrega krojača poznali, imel je vendar kamizolo na

komolecu preguljeno in hlače dopetače so bile razcefrane, kolikor se je iz predlanskega blata dalo spoznati. Bledo in upadeno lice je pričalo, da ljubi Peter žganje in vino nad vse vatlje in šivanke. Drugi možakar je bil kacih petnajst let terdneji. Bil je to Verban Smuk, samostojen lastnik poslednje kočice za vasjó. Života je širokoplečega, njegove noge so debele ko slonove in dlan široka, da bi ogel mize pokrili z njo. Kostni na obrazu, vzlasti čeljusti, so se mu razperle na dvoje, tako da je tak, kakor bi bil dobro rejen, kar pa nikakor ni bilo, ker se je marsikje kaka jamica na licu videla. Pod zmeršenimi terdimi lasmi se je skrivalo nizko pa široko čelo in pod njim je lesketalo dvoje sovinih oči, ki so bile vzlasti tačas hude, kedar je Smuka kaka jezica popadla. Oblečen je bil še precej čedno v sivosuknjeni kamižoli, irhastih hlačah in dolzih, pod kolenom spodrezanih čevljih.

„Tako praviš, da se moraš ženiti ta predpust?“ pravi Šnofè.

„Tè-tè! če se fajmošter, šolmošter, župan in komesar in komesarica na glavo postavijo, jaz se hočem oženiti in ravno Iro hočem imeti. Zakaj so se pa moj oče ženili, ki so bili tako božji, da so vso zimo za pečkom klečali in jagode na molku brali? Zakaj se je Gorás oženil, ki je že sedemdeset let star? Jaz jih bom pa o svetem Verbanu šest in trideset spolnil.“

„Kaj pa kaj fajmošter pravijo?“ prasha krojač ter po besedi sprazni glažek brinovca.

„Koga! Vrag vedi, kaj bi djali, še poslušali me niso. Le čakaj, ti botrov, ti si prebrisan, pravijo, zato ti bom vse povedal, da mi boš svetoval. Lansko leto je bilo tako-le okoli pasjih dni. Jaz kravo pasem doli v ograji za mejo in ti premišljam in pravim sam pri sebi: ‚Verban, koliko si že star?‘ — ‚Pet in trideset sem jih bil s pomladi, ko so perve muhe jele siliti kravi pod noge,‘ rekel sem si. In ko mi je tako krava prišla v glavo, začel sem o njej premišljati in sem djal: O ti preljuba Čuha ti! Še ranjca moja mati — Bog jih hudega brani — so te kupili na Reberskem semnji in že nektero tele smo izpod tebe prodali pri naši hiši. Kdo te bo imel, ko mene ne bo več? Žlahta? O ne, rajši še na poslednjo uro s smertne postelje vstanem in zapalim bajto in kravo in vse svoje, kar so mi ranjki oče pustili, kakor da bi moja žlahta za menoj kaj dobila. Ki se zdaj norce delajo iz mene, naj se bodo pa še tačas obrisali. Tako mislim mislim, kar pride ongava Ira v ograjo, košek detelje nakosit. Jaz jo opazujem izza meje in si pravim: glej je glej, kako čedno otroče, to dekle! Kaj pa, ko bi se ti oženil in to-le vzel, Verban, reklo mi je nekaj znotrej.“

„In od tačas se ti je v serce zasadila, kaj ne?“ prasha Šnofè in zopet izlije glažek žganja v gerlo.

„Prav si jo pogodil, Peter! od tačas se mi je v serce vsadila, pa ne smeš okrog praviti; zdaj ljudjé še ne vedó tega. — Davi se

tedaj umijem, razčešem, stremeni podvežem, zaferknem golenico do kolena in jo prasnem k fajmoštru, rekši, da zvem kako in kaj. S fajmoštrom res nisva prijatla že od nekdanj ne, ko so me pri keršanskem nauku z brezovko švigali — Bog jim ne zameri — zato, ker so djali, da ne znam nič; vendar zmislil sem se bil že po poti, kako bom govoril, kedar stopim v stanico. Ko pridem pred vrata, tista premalana z belo barvo, stisnem klobuk pod pazho in pravim sam pri sebi: sveti križ božji, Verban, zdaj boš pa za kljuko pritisnil. Pa namesto kljuke imajo ta hudikova gospôda tak mesengast svedere, ki se mora zaverteti. Jaz tega nisem vedel, mislil sem, da se s tim klekom odpira kakor pri družih ključavnicah, ki so po božje narejene, da se namreč doli pritisne. Porival in potiskal sem doli, da je vse škripalo in pelo in pokalo po durih. Fajmošter so v stanici kričali: „gerajn!“ kar se pravi po nemško „noter“, kakor mi je potlej kuharica pravila, — pa kako bom šel „gerajn“, ko se vrata niso dale odpreti! Ali se boš sprožil ali ne, pravim jaz, in se obesim na tisti čudni sveder, ki je bil namesto kljuke v vratih. Kaj se mi zgodi! Pošast se mi odlomi, ostane mi v rokah in še sam padem na tla. Kar se vrata od znotraj odpró, fajmošter razkačeni ven stopijo, pa nekaj za herbtom nesó. „Kaj delaš, kaj češ, kaj vrata lomiš?“ vse me na eno sapo prašajo. Tolikanj sem se bil prestrašil, da sem pozabil, da sem prišel zavoljo ženitve z Iro. Jaz sem že tako nesrečen, da imam tako presneto bučo, da ne derži nič, in da ni vredna, da bi jo vranam za strašelj postavil v turščico. „Kaj bi rad? Zakaj si duri polomil?“ prašajo gospod še enkrat. — „Odpreti nisem znal“, pravim jaz. — „Bodem te pa jaz naučil“, rekli so mi in so zmeknili tisti korobaček izza herbta. „Pa si bil tepen, ti revež ti!“ reče krojač in zverne glažek brinovca.

„Ne, tepen pa ne boš Verban“, djal sem jaz, posegel z nogo za tri stopnice na en skok in sem jo bil tako srečno upeljal.“

„Kaj si pa prav za prav imel pri gospodu govorice? Ali sta se z Boštelovo Iro že pogodila in zgovorila? Ne verjamem, vidiš, prebogata je!“ pravi Šnofè in zopet pije.

„To tudi mene moti, buzarona! in ravno zato se je nisem upal nikoli ogovoriti.“

„Kako se pa ženiš!“ zavpije smeje se Šnofè, ki je z žganjem že omoten pozabil, da iz tuje dobrote pije.

„Ti kislica, kaj ti ne pripovedujem! Poslušaj, če hočeš, če ne pa se poberi od mojega šnopca!“ zakriči Verban in serdit bije ob mizo.

Prikazen Smukove jeze je krojača naglo toliko strezovala in spametovala, da je spoznal, kako omahljivo je njegovo stanje, namreč prepivanje tuji mošnji na škodo. Zató mu je naglo prešlo veselje, šale uganjati z neumnim Verbanom, in rekel je tolažljivo:

„No, no! Verbanček, saj sva prijatla že, kar vrabci mlade imajo, in raji si vseh sedem naglavnih grehov na glavo nakopljem, ko da bi se s teboj skregal ali pa stepel.“

„Tepeža z menoj te pa sama sveta Trojica varuj“, reče Verban, „zakaj ko bi se midva spoprijela, ne maram, da bi ti tako raztresel suhe udke, da jih do sodnjega dne ne bi zbral in še tri dni po sveti večnosti skladal!“

„Jejheta!“ reče krojač. „Saj te poznam, saj te poznam!“

„Ti me poznaš?!“ kriči Verban, „ti hudirja poznaš, pa kozla, pa šivanko, mene pa ne, ti sraka dolgopeta ti?“

„No no, Verbanček, kaj te je hudoba obsedla, kaj-li? Jaz sem le djal, da te poznam, da si terden in močen za tri druge in da sva midva prijatla.“

„No, če sva prijatla, pa bodiva — samo bodi tak, kakor gre in ne delaj zabave, ker že nisi zató, da bi jo dognal do kraja.“

„Povedi mi na dalje, kako si se ženil. Nekaj pa morata vendar že z Iro govorjenja imeti.“

„To se vé, da imava“, pripoveduje Verban zopet miren. —

„To zimo sva šla neko nedeljo vkup od maše. Jaz sem bil šel mehur tobaka kupit, ona se je bila pa nekje drugej zamudila tako, da so bili drugi ljudjé že daleč naprej. Jaz sem jo počasi izpeljeval, djal sem, da mi je težko samošno živeti. ‚Pa se ženi‘, djala je ona. ‚Saj bi se‘, rekel sem jaz, in že mi je bila beseda na goltancu, pa me je nekov vrag tako pomotil, da je nisem mogel na jezik spraviti.“

„Le bi jo bil prašal, saj bi ti bila povedala, ali si za-njo ali nisi.“

„Saj vem, da bi bila. Gerd nisem, tega mi ne sme nihče reči; še v vojake bi me bili vzeli, ko ne bi bil imel malo plošnjatih podplatov. Samo tega prekanjenega denarja nimam.“

„V loterijo stavi“, pravi krojač in guga s pijano glavo.

„Nič ne zadenem, hudimana!“ odgovori Verban. K fajmostru sem mislil iti, da bi jih sveta poprosil in pa da bi bili za-me govorili. Da se mi pa taka primeri, tristo copernih bab! Že popred, pravijo, so me imeli za neumnega, zdaj bodo mislili, da sem res.“

In na jok žalosten pobesi Verban svojo debelo glavo na mizo.

„Ve-veš kaj, Verban!“ govori pijani Šnofè, „pojdi, pojdi v ris, tam boš denar dobil.“

„V ris?“ praša tiho Verban. „Kaj meniš, da bi bilo kaj?“

„To se vé, ako doboš praprotovega semena in pa če imaš sto goldinarjev za aro. Brez are in brez praprotovega semena ne da hudoba nič denarja od sebe.“

„Kaj ima hudoba kaj denarja?“ praša Verban zvestó.

„Lej-ga šlevo!“ govori Peter, „kaj še tega ne veš, da leži na vsacem križišču ali razpotji, in pri vsacem božjem znamenji na polji in v hosti, poldsedmo brazdo v zemlji, debel zaklad žvenka in evenka, belega in rumenega.“

„Ko bi jaz vedel, da se norca delaš iz mene, pa bi ti kar bučo stolkel“, pravi Verban zopet malo jezen.

„Lej-ga Verbana, kaj se bom norca delal!“

„Zakaj pa sam ne greš v ris, saj si tako potreben ali pa še bolj ko jaz?“

„Ko bi imel sto goldinarjev!“ šepetá krojač.

„Kje jih imam pa jaz?“ pravi Verban.

„Kravo prodaj, pa še kaj družega“, svetuje Peter.

„Tega pa ne tega, krave pa ne prodam. Ranjca mati so mi djali na smertni postelji: ‚Verban‘, pravijo, ‚priden bodi, krave pa ne prodajaj, dobrega plemena je in dobrega mleka. Perve želje jim nisem spolnil, ker nisem priden; drugo jim hočem pa spolniti; če se prav nikoli ne oženim, krave ne prodam.“

„Pa laz prodaj!“ pravi Peter.

„Kaj?“ huduje se Smuk, „nič družega zemljišča nimam pri hiši ko laz in ograjo, pa bom še to zapravljaj? Potlej me pa res ne vzame ni Ira ni kakova druga poštena. Ne, beži, kislica skušnjava, laza ne prodam!“

„Kakor hočeš, brez denarja ne dobiš nič!“ reče krojač in oba se zamislita, Verban v zaklad in ženitev, Peter v prazno steklenico.

„Kako bi pa praprotovega semena dobil?“ praša čez nekaj časa zopet Verban, kteremu ni šla iz glave misel, kako bi obogatel in naravnost pri Iri poprašal.

„Jaz bi ti že povedal, ko bi vedel, da ne boš okrog govoril, zakaj če to vsi ljudjé vedó, ne velja nič.“

„Jaz bom tiho ko tat po noči“, terdi Smuk.

Peter se obriše okoli ust in začne počasi praviti: „Na kresni večer je ves vrag na zemlji. Sami kruljevi in pokvečeni hudički gospodarijo tačas v peklu. Praprot je pa vražje zelišče. Zató samo ta večer cvete od enajstih do dvanajstih. To je seme, ki v eni uri dozori, pa je tako drobno, da se skoraj ne vidi. Zató mora človek v hosti čakati, da ednajst odbije, mora seboj imeti židano ruto v sedem gubic zganjeno in na to ruto mora praprot za praprotjo tresti. Tako se do polnoči lazi po kolenih od bili do bili in natrese se za drobno nosnico semena. Tega mora človek v risu potresti po tleh in če je le denar blizo, mora ga dati budiman na dan. Samo to je, če še kdo trese v tisti hosti, nima nobeno seme nič moči.“

„Kako se pa ris naredi?“

„Kaj ne veš? Odlomi šibico od leščevega ali hudolésovega germa, ki je v enem letu zrastle. Potem se vstopi na široko v tisti kraj, kjer misliš hudirja klicati, orisaj s to šibo okoli sebe ris tako na široko, kakor dosežeš. Pospil potlej ta prostor s praprotovim semenom, položi hudičevo aro, sto goldinarjev, na sredo, in videl boš zaklad cvesti z rumeno lučjo. Bog in mamka božja pa te obvaruj iz risa stopiti, dokler bo zaklad cvetel.“

„Kdo te je pa vse to učil, ti Peter?“ praša Verban.

„Greh se pové, grešnik pa ne, govori pregovor“, reče krojač.

„Kako bi pač jaz sto goldinarjev dobil?“ beli si Smuk glavo.

„Tiho zdaj tiho. Lipan gre in še drugih glav nekaj. — He! Lipan, kaj si to kerčmar, da te še blizo ni? Prinesi še malo žganega, prazno imava!“ Te zadnje besede krojačeve so veljale kerčmarju, ki je s tremi možmi v hišo prišel.

„Ne smeta zameriti, da nisem bil pri vama; moral sem svoje plémne prešiče možém pokazati. — Precej vama prinesem, če hočeta pol soda“, pravi kerčmar.

Trije novo prišli možaki so bili sosedje iz bližnje vasi, premožni kmetje, Lipanovi prijatli. Vsedli so se k mizi, poklicali bokal vina in začeli razgovor, v kterega se je tudi krojač mešal. Verban pa je tiho sedel in mračno gledal izpod čela. Nihče ne verjame, kako ga je jezilo, da njega, kakor ubozega nepremožnega osebnika, ti kmečki velikaši niso hoteli ničesa poprašati in mu nikakor v pogovor ne pomagati. „O ko bi jaz sto goldinarjev za hudičevo aro dobil, da bi šel v ris! Še pogledal bi vas potlej ne, pogledal!“ tako je mislil in molčal revež Verban.

„Koliko bodo imeli ti prešički ob letu osovrej?“ pravi eden kmetov.

„Po dva centa prav z lahko“, pravi drugi.

„Lejte, kako si je Lipan opomogel, kar se je v drugič oženil; nič mu ni treba delati, samo gospodari, pa mu ne gre nikjer po robu“, pravi tretji izmed prišlih.

„Dobra žena je božji dar“, pravi prvi.

„Sosebno taka, ki je lepo doto k hiši prinesla“, dostavi smeje še tretji.

„Koliko je že, kar je ranjca umerla, Lipan?“ praša eden kerčmarja, ki je ravno prineseno vino in žganje na mizo postavil.

„O svetem Ponkercu bo tri leta; ravno prosó smo sejali. Še dobro vem, na Dolgi njivi sem z rujavo kobilo vlačil, ko sem kukavico samo enkrat zakukati slišal. Ona je pa doma bolna ležala in preč sem djal: slabo znamenje, in res je osem in štirideset ur potlej umerla“, pripoveduje kerčmar.

„Kaj pa kaj novega veš, Lipan?“ praša kerčmarja eden izmed pivcev.

„Boštel bo hčer možil, če hočeš pa se podvizaj“, pravi Lipan.

„Iro?“ praša krojač in pogleda Verbana, ki je straha usta odperl in v kerčmarja gledal, kakor bi ne bilo mogoče, kar poveduje.

„Lepo doto bo od hiše nesla njegova Irica“, dostavi eden.

„Pa je tudi ne bo vsak bernjavs dobil, ampak kdor bo imel petice shranjene“, pravi drugi.

„Denar, denar ta stori moža“, pravi prvi.

Verban vzdihne in misli: O denar, denar! Ne bom je dobil Ire ne, ker sem reven. Upre oči v mizo in misli, kje in kako bi prišel do sto goldinarjev, da bi mogel v ris.

Tako je bil ubogi Verban zamišljen v te skerbí, da ni zapazil vaškega pota Andrejca Tihleca, ki je zdaj v hišo stopil. Bil je Tihlec tenka koščena podoba plešaste glave, majhnih oči pa dolzega nosa. Imel je kratko kamižolo na sebi, kateri se je po oguljenih nitih poznalo, da je bila nekdaj iz rujavega sukna, zdaj pa je nosila že sem ter tje velike zaplate iz blaga druge barve in druge volne ali konopnine, sosebno na komolcih so bili z velicimi šivi ne ravno majhni podmečki iz irhovine. Hlače je nosil Tihlec dolge, toda bile so tako ozke, da so se vedno gubile nad suhim kolenom in stale za pedenj visoko od opétice Tihlečevega črevlja, kteremu se je videlo, da je bil že večkrat pod kerparskim šilom; in če so sosedje prav govorili, niso bile le-te hlače nikdar Tihlecu merjene, ampak kupil jih je bil bojè v ljubljanski starini pri imenitnem prodajavcu stare obleke, Janezu, in si jih je bil potlej z lastno šivanko popravil za svoje noge. Pa popisovaje prenatančno pótove hlače, pozabili bi bili kmalo iz leščevih viter pletenega koša, ki je jezdil Tihlečev herbet, in v kterem je mož nosil jajca v daljno ljubljansko mesto prodajat, ob enem pa za pota bil gospodu fajmoštru in družim, ki so imeli kako pismo ali kaj družega v mesto oddati ali pa kaj od ondukaj dobiti. Pri tem poslu pak je Tihlec bil tudi za novičarja vsej okolici, ker je v kaki ljubljanski ali obcestni kerčmi kakovo novo pobral in jo čudovito presukano, popravljeno in pomnoženo z lastnimi dostavki v vasi sosedom pravil. A pozabili smo, da je Tihlec le začasna in neimenitna oseba v naši pravljici, zatò ne smemo več o njem povedati, kakor o družih. „Dober dan, Andrejec!“ vpije košarju eden kmetov. „Na, pojdi, boš pil in povedal kaj novega!“

„Presneta para!“ pravi Tihlec s počasnim jezikom, „novega vem pa zadosti!“

„No le prisedi, pa povedaj, kar ti je v koš padlo.“

„Lipan! prinesi mi za tri krajcarje žganega, nekaj sem jedel, pa ni bilo nič tekovito, ko Ribničanova muha. Moram malo želodec poplahniti.“

Kerčmar prinese pijače. Možaki in sosebno Peter, krojač, priganjali so ga, da bi povedal svoje izvedke, le Verban se ni pečal za novice ni za košarja niti za družino.

„Dobro dene ta kaplja, bolja je ko ljubljanska, Lipan!“ pravi potem Tihlec. „Možje in fantje, če vam je treba denarjev, le v Ljubljano po-nje, tam jih današnji dan sipljejo, kakor mi s pomladi oves za brazdo.“

„Denar!“ čudi se Peter, in Verban se na enkrat predrami iz sanj.

„Ni pošketi, da bi ga gospoda tako odveč imela!“ pravi eden kmetov.

„Le počakajte in poslušajte mene, ki vem. Zdaj je v ljubljansko mesto nova gospoda prišla, ki ni naše svete vere, ampak bogvedi ktere. Jaz sem bil sinoči pri Hrovaticah v Ljubljani čez noč. Pijem svoje žganje tako-le na oglu, kakor zdaj, nasproti pa so sedeli, tako kakor zdaj-le Smukov Verban, trije suknjači, taki kakor naš berič, ki v nedeljo oklicuje. Vsi trije so bili gerdo bradati in kosmati pod nosom in pod obradkom; eden je bil tak kakor kozel in je imel visok klobuk na glavi, samo da ni bil tako gladek ko našega gospod fajmoštra, Bog jih ohrani, ampak je bil malo zvežen in stlačen; eden je imel motikasto kapo čez oči, brado pa iz sivih in črnih kocin, kakor bi jo bile miši vkup znesle, vso zmeršeno in razkezmano; eden je pa tako gerdo gledal, da ne vem, ali je bil škilec ali slepec, in je rajši poslušal svoja dva tovarša, kakor da bi bil sam kakovo pametno rekel, na vsako je primuzal in si klobučino čez oči potegnul.“

„Kaj so se pa menili tisti škrici?“ praša Peter.

„Nu vse bom povedal, in samo to izpustil, kar sem po poti pozabil. — Tisti, ki je imel tako brado, kakor bi mu jo bile miši vkup znesle, pravil je unemu, ki je bil tak kakor kozel, da so neka gospoda druge vere spisali nekove bukvice ravno tako, kakor mi slišimo včasi kaj branja, in da so je zatrosili po vsem svetu. Uni je pristavil, da tudi vsacemu štirideset kron obetajo, kdor bi se k njim zapisal.“

„Piši me v uho še štirideset ali pa sto in devetkrat sto kron, ko bi pa jaz moral ž njimi iti živ in gorek v pekel“, vpije Peter.

„Ti misliš, Peter, da si eno Bog vedi kako pametno in modro besedo zinil“, reče Tihlec, koščeno brado daleč naprej stegne in primuzne kake tri pote.

„Kdo pa pravi, da ni bilo pametno, kar sem djal?“ pravi nasproti Peter. „Jaz tako menim, da ni bilo, in ni bilo; kaj ti misliš, da je kdo kje na božjem svetu s pametjo, da bi svojo dušo prodal in tako naravnost pot nasipal si v pekel? Ni ga ne. Kaj meniš, da bi je jaz ne vzel, krone, ko bi se ne bilo treba vpisati?“

„Kaj pravite, možjé!“ govori dalje Peter, „gospoda je vsa neumna, ko bi prišel zvit človek, pa bi jo pregoljufal. Za tako dolgo bi se zapisal, da bi mu odšteli, sproti bi pa figo v žepe vteknil, potlej pa domu pobegnul.“

„Goljufija je greh!“ pravi eden izmed mož.

„E pojdi“, pravi Peter, ki ni imel nič prenapete vesti, „takim ljudem, ki tako denar razméčejo, sme se že kakova zasoliti, da se vsaj spametovajo.“

„Ovbe, ovbe“, stoka Verban tiho sam pri sebi, „ko bi pač mogel človek le za dva dni svojo dušo kakemu poštenemu na posodo ali v shrambo dati.“

„Veste kaj“, govori dalje Tihlec, „jaz sem ves nadložen in reven ko sveti Job na gnoji, dostikrat jed s svetim križem osolim in s figo zabelim, suh sem ko sušilna lesa v jesen, ko se lan tere, neumen sem, da ne znam brati družega ko številko na svoji bajti, ki vem da je kljuka pet, križ deset, pa kola dva, to stori sedemnajst: pa vendar, možjé, dobro vem, da je pamet boljša ko žamet, in da greh, ako pride v človeka in korenine požene, kakor fajmošter pravijo, da se greh potlej ne da izrovati ni uničiti, ravno kakor hren v razboru. Zato sem jaz pošten, ko sreberna dvajsetica šmarne sorte in brez skerbi živim, kakor črni čmerlj v hrastovi hosti pod mahom, in za ves svet se ne bi dal zapisati v krivo vero.“

„Glej ga, glej ga“, pravi eden možakov, „kako zna govoriti, kakor bi sveto pismo doli bral z lece.“

„On je lahko moder v govorici“, reče Peter, „saj hodi zmirom v mesto, zmirom se okoli gladkojezične gospode muši, sliši tam eno, ondikaj zopet pobere eno mastno, potlej mu lahko beseda teče, kakor meni žgano vino.“

Tako se je pletel govor na dalje, zašli so govorniki na druge reči, Tihlec je vedel še dosti družih novic. Vsi so govorili, samo Verban je molčal in mislil.

Že je bila noč, ko je koračil Verban ob plotu po vaških ulicah proti svoji koči. V glavi ga je imel nekoliko in govoril je sam s seboj.

Verbanova hiša je stala sama sredi vertiča. Bila je sila stara, pol zidana pol lesena, pa zelo ukajena, ker dim ni imel nikjer določenega izhoda in si je moral iskati po vseh luknjah poti do zraka. Streha je bila zanemarjena, slama je šterlela tu in tam venkaj; več lukenj, ktere je bil naredil sneg in razmetala burja, zamašil je bil lastnik le za silo in začasno s prošenim ali ovsenim otepom. Črni zid, ki menda ni bil s prvote zadosti stalno v tla položen, bil se je zvežil, visel je močno in le stara jablana, na katero se je naslanjal, varovala ga je, da ni omahnil in slemena za seboj potegnul. Marsikdo bi se bil bal pod tako vegastim in dvom-

ljivim poslopjem spati, a Verbanu še na misel ni prišlo, da bi se mogla streha s stropom vred na-nj zgruditi. Odpre mala vrata in stopi v hišo. Dolgo išče kresila in žveplenke. Toda ali se je v njegovi glavi preveč mešalo, ali pa je bil te reči res kam zateknil na nenavaden kraj, Verban ni mogel najti netila, da bi luč naredil, peč zakuril in merzlega boba šel v omaro iskat, kterege si je bil zjutraj skuhal in okisal. „Saj me ne zebe, lačen tudi nisem, kar vlegel se bom“, rekel je Verban, nevoljen po dolgem iskanji. Zlekne in stegne se oblečen in obut po terdi klopi pri merzli peči.

Skozi malo oknice je luna sijala ravno Verbanu v zglavje. V glavi mu je nekaj vrelo, ni mogel zaspiti. „O moj Bog, oče nebeški, ti sveti Verban, moj patron, ki grozdje varuješ in muhe paseš, vi moja ranjca mati, ki ste v nebesih, pomagajte mi!“ Tako je jel Verban moliti. „Kako bi se jaz greha varoval in vendar denar dobil, vsaj za hudičevo aro, da bi se mogel ženiti? Ljuba moja ranjca mati v nebesih, saj ste se tudi vi možili, prositi za-me, da bom vsaj sto goldinarjev dobil! — Kravo bi prodal, saj bi jo lahko potlej zopet nazaj kupil! Pa za kravo dobim le dvajset kron, to je štirideset goldinarjev, manjka jih še eden, dva, trideset kron. Oj, oj, kaj ko bi jaz poskusil ljubljansko gospodo, tisto neumno preplašariti in prepehariti, da bi jim tistih 40 kron vzel, ki jim tako mošnje razrivajo. Nič, pogledat grem, gori v Ljubljano, saj še nikoli nisem bil v mestu, razun tam noter v Kočevji, kjer sva z ranjco materjo kozo kupovala na semnji, ko sem bil še le deset let star in sem še do kolena bos hodil. Saj zapisal se ne bom, figo bom v žep stisnil in očenaš bom tiho molil in drugače mislil; ko mi pa bodo odšteli, bodem pograbil, pospravil in ko blisk in vrisk jo bom popihal domú.“

Po tem sklepu stori Verban križ in jame znak ležé moliti svojo večerno molitev, ktere pa ni skončal, ker predno je vedel kako in kaj, bil je že zaspal. (Konec prihodnjič.)

Skušnjave in skušnje.

(Spisal Dr. J. Mencinger.)

V.

Solnce je plavalo že visoko nad gorami, in živo je postalo na bleškem jezeru, ko Vekoslav vzdigne težko glavo z postelje. Bilo je krasno jutro, kakor ga Vekoslav še ni videl. Pogledal je na migljajočo jezersko planjavo, na svitlo cerkev, na okolico, ki se je v jutranji krasoti smejala, in pozabil je vseh težav in žalostnih

sanj. Postal je za trenutek srečen in pameten. Kratek je bil ta trenutek; z močjó so v dušo priderli vsi grenki spomini, sramota in britkost negotove obupne ljubezni. Čutil se je zopet nesrečnega in jezero poprej tako prijazno, se mu je zdelo merzlo brezno, ki mu nasproti reži in ga s pogubno močjó vleče v černo globočino.

Ko je na oknu sloné premišljeval, ali bi čakal tukaj in slišal vse posmehe gospé in gospodične in norčevanje gospoda Martina, ali pa bi bežal in v daljnem popotovanji pozabil, vse kar se je zgodilo, poterka nekdo na duri. — V sobo stopi prijatelj Bežinog s palico v roki in opertan za dolgo popotovanje. Bil je Vekoslavov sošolec in skozi pol leta najzvestejši tovarš. Vekoslav je bil proti njemu popolnoma odkritoserčen, razodeval mu je svoje najsvetejše, najvažnije misli; v vseh rečéh ga je za svet prašal. Večkrat sta si pozno v noči pri blesti luni prisegala večno prijateljstvo, in na to prijateljstvo sta zidala zlate gradove. V tej prijaznosti, ki je ni kalila nobena nepravilika, sta bila čez vse srečna, govorila sta o imenitnih izgledih trdnega prijateljstva v starinski dobi, o pobratimstvu jugoslovanskem in o brezkončnih rečéh, ki je jima vdihovala mladenška neskušnost in domišljija. Uganila sta celó, da je slovenski jezik kakor nalašč jezik prijateljski, ker ima posebne oblike za pogovore v dvojini. Čez vse pa sta željno pričakovala prve priložnosti, v kateri se bo preskusila njuna zvestoba.

Tega prijatelja Vekoslav serčno objame in posadi zraven sebe k oknu. Začela sta živ prijateljski kremelj.

Pogodila sta se bila že v Ljubljani, da se ravno ta dan v Bledu snideta, da potem dalje popotujeta po slovenski zemlji. Že v Ljubljani sta na zemljevidu počertala vse postaje in zaznamovala prenočišča; kupila sta celo Baedeker-ja, da jima tudi on pomaga preiskovati sedeže slovenskega naroda in vterditi njuno prijateljstvo, ker brala sta nekje, da ni več preskušnje za prijateljstvo kakor dolgo peš-popotovanje.

Povedala sta si, česar sta doživela zadnje dni, in Vekoslav ni kar nič zamolčal od svoje sreče in nesreče. Sklenila sta, kar precej pobegniti iz nevarnega kraja, in Vekoslav je kmalu imel v torbici, ker je pred malim časom iz nje razložil. Ko pregleduje vse prostore in se tipa, ali ima vse pri sebi, kar je prinesel, pogrési listnico z denarji. Listnico napólnjeno s težko prihranjenimi novci, z dnevnimi opazkami in krotkimi spominki je zgubil pri sinočnem begu. — Omamila ga je ta nesreča skoraj do omedlevice. Bledih lic in obdivjanih oči leta po sobi, in samo prijatlova pričujočnost ga je uderžala, da ga žalost ni popolnoma premogla.

„Denarji se bodo našli“, tolaži ga Bežinog. Tukaj prebivajo pošteni ljudjé. Hitro oznani zgubo in v treh dneh dobiš, kar si zgubil.“

„Tukaj čakati ne morem“, odgovori Vekoslav. „Rajši vse zgubim, kakor bi tukaj terpel peklenske muke. Saj imam novcev še dosti, ki so v Ljubljani hranjeni pri znanem tergovcu. On mi je bo poslal na gotovo mestó; med tem pa bova, prijatelj moj, oba živela od tvoje listnice. Komaj tri dni bom brez denarjev, potem ti vse vernem, in če tebi v prihodnje denar poteče, bom pa jaz založil iz svojega.“

„Vem, da imaš novcev dokaj hranjenih, vendar prav nič posoditi ne morem“, odgovori Bežinog merzlo. „Tergovca morebiti ravno prihodnje dni ne bo doma, pošiljatev se tudi sicer vtegne zakasniti. Reč je precej negotova. Hudo bi se nama godilo, ako bi denar obema potekel in bi bila še daleč od doma. Bolje je, da ti sam terpiš negotovost, kakor midva oba. Tako lahko previdiš, da se ne smem kar nič denarja iznebiti; pa tvoja gospa bodo gotovo, ako le zineš, dosti denarja ponudili —“

„Žal mi je, da sem te zavoljo take materijalne reči nadlegoval“, odgovori Vekoslav nekoliko razdražen, „vendar tvojega sveta ne morem posnemati. To bi bila največa nesramnost od gospe denarja iskati, ki sem je toliko čislal in sinoči tako razžalil, da si pred-nje ne upam. Rajši gladú in sramote poginem.“

„Nesrečni prijatelj, pa ne morem pomagati. Svaril sem te v Ljubljani, ne popotvaj brez mene, pa terma te je gnala v nesrečo. Vendar tvoja nesreča ni tako huda, kaj tacega se velikokrat primeri; sreča tvoja, da v Ljubljano ni daleč, in kakor veš, je v Bledu tudi pošta.“

„Tega pa nisem vedel in serčno se ti zahvaljujem: ,da je v Bledu pošta'. Želel sem, zahvaliti se tebi za kaj več, zdaj pa samo to želim, da bi mi ne bilo treba, tebi se še za kolikaj zahvaliti, ljubi prijatelj!“

„Ne zameri, prijatelj“, odgovori Bežinog. „Zapustiti te moram in odriniti, dokler je hladno. Žal mi je, da bom moral iskati drugega tovarša. Pa z Bogom! Brez zamere!“

„Srečen pot!“ odgovori Vekoslav in poda Bežinogu roko. Zdelo se mu je, da je vzel slovo od prijatelja in tudi od vsega prijateljstva. Škusal je nekaj življenja: okusil je prijateljstvo. O kratkem bo tudi drugod sprevidil, kaj je lepi videz in kaj gola resnica. Blagor mu, kdor zgodaj poskusi!“

Nekaj milo togovaje, nekaj z zaničevanjem premišljevaje obnašanje najzvestejšega prijatelja sloni zopet na oknu in gleda čez jezero. Sanjaril je morebiti celo uro. Čas že kaže blizo poldne, ko zopet nekdo poterka na duri. Vekoslav se preplašen oglasi.

Prismeji se v sobo gospod Martin, ne posluša Vekoslavovega zmedenega pozdrava, pomakne si stol k oknu, strese Vekoslavu roko, sede zraven njega, kakor bi bil doma, ter spregovori: „Gospod Vekoslav Davorinovič Kerstenikovski! smejati se moram, ko vas

zopet vidim. Prav vesel sem, in komaj sem prišel v Bled, zvedel sem o vas toliko reči samo veselih. Gospá je vsa vesela tistih lepih pesem, ki ste je zapisali v njen spominek, in ste odkrili tako milo cvetje svoje ljubezni. Gospodična je vesela sinočnega petja, in bila bi še bolj vesela, ako bi vedela, ali ste njej ali materi to petje namenili. Kletarica Minka se smeji in muza, da ste se tako prijetno zmotili; fantje se smejajo, da so vas tako neizrečeno ostrašili brez škode. Jaz pa sem vesel, da sem vse to čul, in vas vidim, kako ste na enkrat postali junak in imenitna oseba. Da bom še bolj vesel, potrebujeva samo tega, da ste veseli tudi vi. Razveselite se prvič zgubljene listnice. Vaših preganjavcev nekdo jo je našel in po njegovem poštenem obrazu smem soditi, da ničesar ni ušlo od vaših penězov.

Razjasnilo se je Vekoslavu obličje, vendar ne še popolnoma. Martin nadaljuje: „Smejati se moram, da vas sinočna neprijetnost tako peče, da se celó med ljudi ne upate. Ako bi se kaj takega meni primerilo, bil bi prav vesel. Gospa in gospodična vas zavoljo tega popevanja in bega celó bolj čislate, celo jutro ste bolj o tem govorile ko o vseh vaših pesmih, gospa le ne morejo zapopasti, kako ste na enkrat tako živ in pogumen postali. Naročili ste mi, naj vas kmalo k njima pripeljem. Se vé da, Ambroževi tovarši so vas precej smešno napeljali, pa dan danes je že tako: drug z drugim se norčuje, nihče pa ne vé, kdo je manj pameten.“

Na to odgovori Vekoslav: „Neznani gospod! seréno se zahvaljujem, da ste mi prinesli najdeno listnico; pa zahvaliti se vam ne morem zató, da tako neusmiljeno zasmehujete in na novo terpinčíte moje revno serce. Sam dobro vem, da sem nespametno ravnal, pa hočem se tudi sam kaznovati in bežati od tod, da več ne vidim gospé in gospodične in tudi vas ne. Moji občutki proti gospodični, imenujte je, kar hočete, bili so čisti. Kako gospodična mene sodi, tega ne vem, vendar mislim, da za-me nima nobene graje, in da me tudi ne zasmehuje. Naj vam povem še eno besedo, ker ravno zdaj molčati ne morem. Ko sem vas prvič videl, vlekla me je k vam čudna oblast, popolnoma bi se vam bil udal, izpovedal bi se bil vseh svojih misli in ljubil vas kakor najzvestejšega prijatelja, pa nekaj sem bral na vašem obrazu, kar mi ni dopadlo, neko posebno merzloto, ki je kazala, da ne morete imeti sočutja z menoj. Gospod! spoštujem vas, pa povem vam, da nimate serca. Bežal sem zató včeraj pred vami, in bežal bom tudi danes, da me več vidili ne boste. Pred malo trenutki me je zapustil prijatelj, ki sem ga zvesto ljubil, izneveril se je. Tudi vi ste mi obljubili biti prijatelj tako hitro in brez vzroka, da sem se čudil. Skušnja me uči, da besedi ‚prijatelj‘ ne smem več zaupati. Nočem se tedaj prepričati iz vaših djanj, kaka je vaša prijaznost, prepričan sem jaz vaših besedi, da mladenču mojih let ne prištevate nobene blage

ali pametne misli, in da menite, da smo samo igrača za starejše ljudi.“

Vekoslavu so besede potekle. Martin mu je ves čas mirno in nepremakljivo gledal v obraz, in ko mladeneč oči pobesi, spregovori Martin čez nekaj časa mirno: „Eno dobro lastnost ste vendar na meni našli: poterpežljivost. Če bi vaše oko bilo čisto, našli bi jih gotovo tudi več. Pa čemu to! Morebiti ne potrebujeva drug družega, in potem nama ni mar, kakšen človek sem jaz ali vi. Vi ste me nekoliko razžalili ravno kar, morebiti bolj kakor jaz vas. Vendar prav rad vas imam, in ne izpustim vas iz rok; povem vam celo prav odkritoserčno, da vas potrebujem. Tedaj ostanem vaš prijatelj, naj me tudi sovražite.“

„Gospod! tega jaz ne razumem, ali pa vi še nikoli niste prijatelja imeli —“

„Oboje je mogoče“, odgovori Martin smehljaje. „Pa povejte mi, kaj pomeni beseda ‚prijatelj‘?“

„Gospod! kaj mladega duha, menite, da sem, ako to vprašate?“

„Resnično to menim“, odgovori Martin. „Vi ste prav mladega, nedolžnega duha, zato ravno hočem biti vaš prijatelj. Pokazati vam hočem nekaj življenja. Na vaši dobri duši sem zapazil nekaj krivih in nepotrebnih odrastkov, ki vtegnejo kedaj škodovati; znebiti vas želim teh odrastkov in biti vaš ranocelnik. Pa moja prijaznost vas veliko ne bo bolela, ker sem tak zdravnik, da boli tudi mene to, kar mojega bolnika. Tudi mene so celili in terpinčili prijatelji in neprijatelji. Britko sem okusil prijateljstvo in moj posmeh ni tako lahek, kakor vi mislite; dokaj kratov je spomin nekdanjih solz. — Martin je te besede resnobno in ginjeno izrekel. Ko Vekoslav le molči in negotovo pred-sé gleda, povzame Martin: „Mladeneč, pogledajte mi v oči. Ali so zveste ali ne sodite. Svobodo vam dam zapustiti me in celó sovražiti. Če pa ostanete pri meni, kesali se ne boste, vendar povedal vam bom še dokaj žal-besedi, grajal vas bom, se vam tudi smejal; povedal bom zakaj in govoril naravnost, odkritoserčno. Upam, da bote nehali dvomiti nad mojo zvestobo. Podajam vam zopet desnico, če jo sprejmete, veselilo me bode; če ne, ne vem, kdo je kriv — — —“

Vekoslav pogleda Martinu v oči, zdele so se mu tako domače in zaupljive, da mu tudi počasi v roko seže in jo rahlo stisne, rekoč: „Ne zamerite, gospod, ako sem vas razžalil. Spoštoval vas bom, kakor prijatelja. Imejte pa usmiljenje z menoj in pomislite, da bom moral veliko terpeti.“

„Neusmiljen bom. Pa zdaj ne utegneva dalje govoriti; brez potrebe sva se predolgo zamudila, ko ste tako vročeglavi. Voz naju že čaka in povabljeni ste z gospema peljati se k nekemu slapu.“

Kočija je res že čakala. Odpeljali so se v naglem diru gospa in gospodična, Martin in Vekoslav memo stermečega Grada proti slapu Radovine. Martin je kratkočasil gospé. Vekoslav, ki je sedel zraven kočijaža, pa je vžival pogled krasnega kraja in kočijaža od časa do časa vpraševal, kako se imenujejo bližne vasi in gore. Veliko veselih misli mu je šinilo v glavo, najveselejša misel je bila pa ta, da se pelje v najlepšem kraju zraven najlepše Evine hčere.“

Po nedolgi vožnji so morali z voza in dalje popotovati čez zeleni grič in skozi gosti senčni gaj.

Pri prijazni cerkviči na griču so nekoliko obstali, da so gledali daleč po bleški in radolški dolini. Tu so vidili veliko lepih vasi med visokim vertnim dreyjem, bele gradove, ravna polja in visoke temnozeleno gore z belimi glavami. Vekoslav je bil ves zamaknjen, stal je zraven gospodične, kazal jej rojstno vas Prešerna, neumerlega pesnika, in dokazoval, da v tem tako lepem kraju rojeni človek mora postati pesnik.

Solzica mu je zaigrala v očéh in izdihnil je: moj rojstni kraj je res dokaj lep, pa proti temu je jako dolgočasen; ako bi bila moja zibka tekla v tem krasnem kraju, koliko krepkeje bi donele moje pesmi.

Ko je Vekoslav to izdihnil, stopi gospa zopet na pot. Martin jo spremlja. Agata in Vekoslav zadej gresta. Agata je bila kaj dobre volje, živahna in šaljiva. Vekoslav, ves pesnik, nabiral je gospodični cvetlice, da je iz njih snopič naredila nježno in lepo. Podarila ga je Vekoslavu, kakor je rekla v zahvalo za njegove včerajšne pesmi. Zarudel je pesnik in se zahvalil z ubranimi besedami, toda malo okorno.

„Veče darilo bi vam dala“, odgovori Agata, „pa zdaj bodite z malim zadovoljni.“

„En sam prijazen pogled iz vaših očí, ta mi je dosti zahvale za vse moje pesmi“, odgovori Vekoslav.

„Kaj vam koristi moj prijazni pogled?“

„Pol življenja mi je“, odgovori Vekoslav, „tolažilo je mojemu bolnemu sercu in vir novih pesem, ki bi jih pel v vašo slavo.“

„To je preveč, gospod, ali bi ne mogli peti brez mojih očí?“

„Ne mogel bi, gospodična! Ako vas več ne vidim, ne bo mi iz serca prišla nobena pesem več.“

„Zakaj ne?“ vpraša gospodična s prisiljeno radovednostjo.

„Povedal bi vam, pa ne upam se, morebiti bi vas razžalil.“

„Danes smete vse govoriti, kar hočete, samo resnico morate govoriti“, odgovori gospodična z naglasom, ki serčnost izbuja.

Vekoslav nekoliko molči, stopi nekaj stopinj bolj hitro, potem zopet ostane, zarudi, pogleda gospodično po strani v očí, potem pobesi glavo in rahlo izusti: „Ljubim vas, gospodična“.

Gospodična ga pogleda s krotkimi očmi, obstoji in dolgo odgovora iskaje mirno reče: „Čemu me ljubite, gospod!“

„Najdraža stvar ste mi na zemlji. Serčni glas mi ukazuje, vas ljubiti. Ljubezen je moja edina slast in sreča. Brez vas srečen biti ne morem. Za vas pa bi daroval svojo srečo in življenje“, odgovori Vekoslav živo in goreče.

„Potem bi bili vi brez sreče in življenja, jaz pa bi morebiti srečna ne bila.“

„Edina moja želja je, vas osrečiti.“

„Večkrat ste djali, da ste nesrečni. Od kod bi meni srečo delili, ko je sami nimate dovolj?“ vpraša Agata smehljaje.

„Bil sem nesrečen, ko nisem vedel, ali me ljubite, in bom neskončno nesrečen, ako me ljubite.“

„Tedaj sem jaz le za vašo nesrečo na svetu.“

„Za mojo srečo živite, in dve serci boste osrečili, ako izrečete, da me ljubite.“

„Gospod doktor je rekel, da v šali smem lagati; pa danes lagati nočem“, odgovori Agata nasmejavši se.

„Gospod doktor se vé da rad laže, ki nima serca.“

„Ne poznate ga, gospod! On globoko čuti in resnico govori; nikar ga ne črnite pred menoj“, zaverne gospodična.

„Nikakor nisem mislil obrekovati prijatelja, le v šali sem to rekel.“

„Morebiti ste v šali govorili vse prejšne besede?“

„Kako bi se upal šaliti o tako sveti reči, kakor je ljubezen.“

„Ljubezen je prav posvetna in vsakdanja reč.“

„Ljubezen je nebeška luč, ki v nas gori.“

„Mogoče je; pa taka luč tudi vtegne prismoditi.“

„Nimate serca, da ne čutite ljubezni?“

„Imam serce, pa —, kmalo bi se bila zlagala.“

„Tedaj ljubite?“

„Tega ne smem povedati?“

„Je-li mogoče, da mene ljubite?“

„Ne vem, moram mater vprašati.“

Molčala sta nekaj časa oba, in ker Vekoslav ni vedel, kaj bi dalje vprašal, spregovori Agata: „Gospod Lesnikar, nekaj tednov sem starša od vas, tedaj vas smem nekoliko posvariti. To govorjenje mi ni po volji. Morebiti se kmalo ločiva za vse žive dni, morebiti bova kmalo vtegnila o ljubezni bolj zdravo in resnično govoriti. Samo nekaj dni pozabite mene in ljubezen. Spoštujem vas in nočem, da bi zavoljo ljubezni do mene kolikaj nesrečni bili. Presodite dobro svojo ljubezen in prosite Boga, da srečno izide. Zdaj moram pa gospodu doktorju povedati, kar sva govorila.“

„Nikar gospodična, prosim vas, molčite“, zakliče Vekoslav.

„Moram, ker sem poprej obljubila.“

„Za vso ljubezen vas prosim, gospodična, nikomur ne pravite najinega pogovora, prosi Vekoslav z milim glasom.

„Moram, gospod, vse povedati, moram doktorja tudi vprašati, kaj nama je v prihodnje storiti“, smeje se odgovori gospodična in steče naprej k gospej, ne oziraje se na Vekoslava in njegovo prepadeno lice.

Tudi Vekoslav je pospešil svoje korake; razgovarjal se je nekoliko z gospó, ki je bila precej romantičnega duha. Malo je vedel govoriti in prav vesel je bil, da je pogovora konec, ko so prišli popotniki skozi gosti hladni gaj pred izverstni Radovine slap. — Bistri gorski potok, ki ga pa tudi malo reko imenovati smemo, meče se z globokega preduha čez izpodrezano steno; sredi pada se prelomi ob nasprotni skali, daleč okoli perše debele kaplje, in bobnenje v izdolbeni skali krepko bije na ušesa. Slap ni zanimiv po visokosti; pa zavoljo čudne podobe, močne vode in divje razdjane okolice ima malo verstnikov.

Družba se je vsedla na mahovje in polomljeno viseče drevje v obliči slapa zraven bervi. Gospodična je umetno risala slapovo podobo in okolico. Martin je sedel zraven nje, bolj je gledal na risanje kakor na slap, pa šaljiva gospodična mu je rada skrivala, kar je risala. Gospa je iz torbe delila, kar je imela okusnega za usta in bila je prav dobre volje. Gospod Vekoslav sedé nekoliko proč na zlomljenem deblu je bil edini nevesel, molčal je, zamišljen je naslanjal glavo na roko in nepremakljivo je zrl v bežečo vodo z očmi na jok pripravljenimi. Gospodična ga vpraša, zakaj je tako žalosten. Z bridkim glasom odgovori mladeneč: Moram biti žalosten; najlepše nebo, lepi kraj, blago djanje, sploh vse, kar je lepo in blago nima za-me prijetnosti in lepote; za vse sem oterpnil, skli me serce, in nihče me ne pozna, nihče ne tolaži, na vsem voljnem svetu sem sam.“

„Bore starček, skočite v vodo“, pristavi Martin.

„Kako si poreden“, spregovori zopet Agata, „da dražiš gosпода Vekoslava, ko ne veš, kaj terpi; morebiti si res stori kaj žalega. Vi pa, gospod Vekoslav, ako bi vedeli vse, kar jaz vem, gotovo bi bili veseli. Da pa niste brez dela, poiščite mi nekaj cvetlic v spomin današnjega dneva.“

S temi gospodičinimi besedami je Vekoslav bil tako zadovoljen, da se je precej zgubil v germovji. Med tem, ko so se gospodična, gospa in Martin o njem pogovarjali, iskal je po dolini in bregu najlepših cvetlic. Tako pride popolnoma da mogočnega slapa. Tu vidi na stermi skali, na katero morebiti še nihče ni splezal, nekaj lepih cvetlic sredi mahovja. Jako prijazno so majale svoje glavice v slapovi sapi in ga vabile, plezati do njih, da je uterga in prinese ljubljeni gospodični dar iz kraja, ktereга ni in ne bo obiskala živa duša razun njega. Pleza tedaj gori po skali, stena je bila dokaj sterma in polzka, vendar po dolgem nevarnem trudu srečno

dospe do cvetlic nad breznom; utergal je je in ponosno pokazal boječi družbi daleč pod seboj.

Treba je bilo tudi nazaj plezati. Stara resnica je pa, da, kdor predaleč zajde, teže pride nazaj, kakor je hodil naprej. Tako je bilo tudi pri Vekoslavu. Počasi je plezal po steni doli, in ko je bil že blizo ravnih tal, spodersne se mu na mokri mahoviti skali, in reva telebne v merzli globoki kotel, kjer se zbira slapova voda. Martin leti h kotlu, tam vidi, kako se Vekoslav bori in suče v razdraženih valovih, in da plavati ne zna. Po sreči zgrabi dolg drog, na kterege so ribiči ternike navezovali, poda ga Vekoslavu in ga srečno h kraju privleče. Tako je bil rešen Vekoslav s cveticami, ki so bile gospodični namenjene; ker Vekoslav jih ni izpustil iz rok, čeravno se je s smertjo boril. Revez je bil prepaden, do kože moker, vendar srečen, da gospodični prinese tak dar. — Moral se je zahvaliti Martinu, in zahvalil se mu je iz serca, čeravno še vedno ni verjel, da je Martin njegov prijatelj.

„Ali ste obnoreli“, vpraša Martin, „da tukaj v vodo skačete, saj je premerzlo tukaj umirati?“

Mladeneč se je mraza tresel, ko s pohlevnimi besedami poda gospodični oprane cvetlice. Sprejela je je Agata, obljubila je obdržati vse žive dni, pa prosila ga, naj svojega junaštva vprihodnjič več ne razkazuje.

„Pevec je vedno nesrečen“, odgovori Vekoslav, „pa voljno terpim to nesrečo, saj vem, da ste cvetlice sprejeli, in da bi vam nihče drugi na onem mestu cvetlic ne utergal.“

„Saj bi tudi treba ne bilo“, pristavi Martin.

Gospa je družbo zopet na pot spravila, da bi se Vekoslav ne prehladil. Po temnem logu, čez prijazni holmec in mimo cerkvice je prišla družba do voza, potem pa v naglem diru k bleškemu jezeru, kjer se Vekoslav in Martin poslovita od gospá.

Ko se Vekoslav preobleče, gresta prijatelja v senčno kerčmino uto, da se okrepcata z dobrim vinom. Nista dolgo sedela in se pomenkovala o današnjih prigodkih, kar se jima približa učitelj Ambrož, ki ga danes nista videla in ž njim njegova namenjena nevesta Uršika, hči tiste kerčmarice, ki smo jo spoznali v prvem oddelku te povesti.

Uršika je bila praznično gorenski opravljena, in ker je bila sploh lepega obraza, imela je vso podobo krasnega dekleta. Le škoda, da je tako žalostnega obličja in oči skoraj objokanih. Obotavljala se je sesti zraven gospodov, ki jih je samo en dan vidila; Ambrož jame praviti, kar mu je Uršika ravnokar odkrila, da je tisti kerčmarjev brat, Voljbenk, kteremu so Vekoslavove pesmi staro ljubezen obudile, prišel sinoči k Urškini materi, svoji nekdanji nevesti, in jo je snubil. Tako jej je govoril na serce, da mu je kerčmarica precej prvi večer serce, roko in zakon obljubila. To

pa je velika nesreča za Uršiko in Ambroža, ki sta mislila, da jima bo kerčmarica kmalo zaročbo dovolila in jima izročila lepo gospodarstvo in premoženje. Zdaj pa bi morala Uršika biti služabnica tujemu očuhu, Ambrož pa zopet brez vse nade poboljška grizti grenki učiteljski kruh. Uršika je bila močno razdražena, in terdila je, da noče več domu iti, kjer bi dekla bila v domači hiši. Poganjala je Ambroža, naj se naglo verne k domu in kerčmarico ali z dobro ali s hudo besedo spreoberne od neprimerne možitve. Ambrož pa ves obupan ni vedel kam se obrniti.

Kako bi mogla kerčmarici ubraniti, da se ne moži, in kako bi jo mogla prisiliti, da bi Uršiko meni dala, vpraša Ambrož Martina in Uršika pristavi s prosečim glasom: „Dobri gospod, svetovajte nama, ki ste tako fletni in modri. Pišite nekaj verstie vašemu gospodu prijatelju, da nama morebiti on pomaga.“

„Vama je težko pomagati“, odgovori Martin. Mati smejo v zakon vzeti, kogar hočejo, da je le moški; tudi za Uršiko ni nevarnosti, ako se omožé, ker ne vzamejo jej s tem ničesar njenega. Uršika pa se možiti ne more tako lahko. Dovoliti morajo mati, varh in celo sodnija ima tukaj govoriti važno besedo. Tako Urškino možitev zavira veliko reči, materne pa nobena moč na svetu.

„Je mar sodnija celó nad ljubeznijo?“ spregovori vmes Vekoslav.

„Ljubezen je prosta. Ako pa če iz ljubezni zakon postati, skerbé postave, da maloletni ljudjé, ki nimajo očeta, ne zabredó v neumne zakone. Tu se ne gleda na ljubezen, temuč na premoženje in pamet.“

„Tedaj je celo mladenška ljubezen pod paragrafe uklenjena!“ izdihne zopet Vekoslav.

„Tako mora biti. Pa, lepa moja Uršika, napisal vama bom nekaj verstie do svojega prijatelja: On bo presodil vajine zadeve, in če bo le mogoče, stopila bota pred oltar brez vseh ovir. Ljubezni, ki srečen zakon obeta, ne zoperstavlja se nobena postava.“

Prijazen pogled iz Urškinih oči je pohvalil Martina za te besede. Ambrož je zadobil novo upanje in nekaj več besedi. Martin je napisal pismo do gospoda predstojnika; potem so izpili en polič na dobro srečo. Uršika je pravila, kaj je Voljbenk vse obetal, kako se je moško deržal in bahal, kako so se mati na enkrat pomladili, in kako je ona celo noč premišljevala, ali ji bo dovoljeno možiti se, ali bo morala, kakor sirota iti od hiše k tujim ljudém, ali bi ne bilo bolje, ako bi kar zapustila vse posvetne misli in se v samostan podala. Vekoslav je vprašal še dokaj o postavah, ki vežejo in ovirajo prosto življenje in Martin je s posebno poterpežljivostjo odgovarjal. Solnce se je bližalo goram, ko se Ambrož in njegova nevesta poslovita od prijateljev in Bleda.

Tako je pretekkel v Bledu prvi dan.

VI.

Vekoslav je v Bledu ostal še štiri dni. Ves ta čas je bil srečen. Popolnoma se je sprijaznil z Martinom, kateri je imel proti njemu samo nekaj skrivnosti. Veliko je imel priložnosti govoriti z gospodično o blagih serčnih čutilih, o mladostni sreči, o ljubezni in drugih vnetih sanjarijah. Gospodična ga je vedno radovoljno poslušala, ž njim kramljala in šalila tako prijazno, da je Vekoslav sodil, gospodična je zgolj va-nj zamaknjena. Vera ali vraža, da ga gospodična ljubi, polastila se je Vekoslava popolnoma, ta vera je bila njegova neizrečena sreča, če ravno za njeno resničnost ni imel nobenih dokazov. Gospodična namreč je bila zelo prijazna, celo poterpežljiva z Vekoslavom, ki je v svoji gorečnosti včasih postal dolgočasen; pa skerbno se je varovala, kolé kaj spregovoriti, kar bi vtegnil Vekoslav imeti za dokaz njene ljubezni. Celó na njegova natanjčna vprašanja zastran ljubezni ni hotla nič odgovoriti, temuč prosila si je odloga, da to reč bolj premisli, ali pa je na enkrat kaj drugega začela govoriti.

Martin se je začel v tem enoličnem rajskem življenju dolgočasovati, in med tem ko je Vekoslav želel, da bi te vožnje po jezeru, sprehodi na grad in po lepi okolici, lepi večeri, okrajševani s petjem in plesom, ter bivanje blizo najlepše gospodične večno terpeli, želel je Martin obiskati planine, plezati po najviših verhovih lepe domovine in poskusiti nekaj truda in nevarnosti. Večkrat je vabil Vekoslava, naj se ž njim poda na planine, ki tako resnobno gledajo v prijazno dolino, pa Vekoslav je imel sto in sto izgovorov ostati v Bledu in svojo mlado dušo pijaniti z vesellicami.

Sedel je Martin neki večer ob cesti poleg jezera in gledal solnčni zahod na planinah, ko stopi Vekoslav k njemu plah in potert, kakor že ni bil tri dni. „Zdaj sem pripravljen za vsak pot, na gore ali morje, ali kamor koli hočete, da me le peljete iz Bleda.“ Tako ogovori Vekoslav zamišljenega prijatelja.

„Kako je to mogoče, da ste se tako na enkrat premislili“, vpraša Martin.

„To-le pismo vam bo vse povedalo“, odgovori Vekoslav in poda Martinu naslednji list:

„Gospod Lesnikar! kar ste Vi v Bledu, se je moja hči čudno spremenila. Zgubila je vso nekdanjo živahnost; cele ure sedi pri mizi tiha in klaverna, prebira vaše pesmice in večkrat globoko izdihuje. Po noči mirno ne spi, in večkrat v sanjah kliče vaše ime. Kako žalostna sem, ko mi je zdravnik povedal, da je moja hči v nevarnosti na duši zboletí. Prepričana sem, da Vi njenih zmedenih sanjarij niste krivi, in se niste prizadevali v njeni duši buditi

nespametne ljubezni, zavoljo ktere bo morebiti obnorela. Da se njena bolna domišljija več ne draži, zato je silno potrebno, da za nekaj dni zapustite kraj, v katerem Agata prebiva. Prosim Vas tedaj, zapustite Bled, da rešite srečo in zdravje edine moje hčere i. t. d.“

„To je resnobna reč“, gospod Vekoslav; „pa kaj morete zato, če ste tako ljubeznivi; saj si ne boste zavoljo Agate obraza z ogljem lizali.“

„Gospod! ne norčujte, reč je pač resnobna, pa ne zavoljo moje ljubeznivosti. Jaz sam sem kriv, ako gospodična zbolí. Toliko sem ji govoril o ljubezni, da sem jej moral glavo zmešati. Ah, kako sem bil nepremišljen! Kako sem nesrečen!“

„Ne bojte se, gospod! ta bolezen ni tako huda, in gospodična bode ozdravela o svojem času. Midva pa pojdeva jutri zgodaj na gore. Celi teden morava popotovati po zračnih višavah, po domovih mirú in prostosti. Tam gori boste pozabili nesreče, ki ste jo tukaj napravili lepi gospodični, in zagotovim Vas, da bo gospodična popolnoma zdrava, ko jo zopet vidite. Zato pa potrebujem tudi vašega pisma. Tó in neko moje pisanje, kterega vam pa zdaj ne smem pokazati, bodeva vkup zavila, z najinima obema pečatnikoma zapečatila, in ne poprej pogledala, kakor bo čas zato in gospodična zdrava.“ — S temi serčnimi besedami je bil Vekoslav nekoliko potolažen.

Šla sta in zapečatila. Martin je hranil pisma in se podal k gospema slovo jemati za gorsko popotovanje. Vekoslav je pa v svojo listnico zapisoval zadnje opazke današnjega dne.

Drugo jutro sta pred dnem vstala, peljala se do bohinjske Bele, tam ju je sprejel vodnik, jima vzel torbe in poverhnje suknje ter ju vodil po stermi gori proti planinam. Solnčni vzhod so gledali z visocega hriba. Obema popotnikoma je bil ta pogled do zdaj še neznan in dolgo se nista mogla nagledati krasnega prizora. Vodnik se je njima bolj čudil, kakor mlademu solncu, in rekel, da se solnčni vzhod lepo vidi samo s Triglava.

Pervo gorsko postajo sta imela popotnika na Koprivniku, na tisti gorski planjavi, kjer je Vodnik prebival. Hodila sta tam, kjer je Vodnik hodil, in Vekoslav je zopet mislil, da v tem lepem kraju človek nehoté pesnik postane. Tu se malo okrepčata, najmeta drugzega vodnika, ki je poznal vse gorske kotove in verhove, in se napotita proti planini Belo polje ali Velo polje pod Triglavom. Malo pred mrakom dospejo na planino. Vodnik ju je peljal k prostornemu stanu, v katerem je gospodinjala mlada berhka planšarica, Mina po imenu.—Vekoslavu je dopadlo njeno obličje, njena snažna noša in gorjansko zavijanje slovenskega jezika. Upal je tudi pri njej kako novo besedo najti, tedaj je ž njo prav veliko govoril. Mina se je sukala okoli nizkega ognjišča v okajenem stanu in

pravila mlademu hvalitelju idilskega življenja, da planine za mlade dekleta niso posebno prijetne. Dolg čas je na merzlih gorah daleč od prijaznih vasi. Redkokrat pride kak domačin v planino, in malo pové radovednim dekletom, kaj se godi v dolini. Tu je v eno mér vsak dan tisto delo s kravami, maslom in sirom; ni nedelje, ni plesa, niti prijetnega pogovora. Mina se je naveličala tega življenja, rada bi že bila gospodinja in ne želi si prihodnje poletje zopet v cokljah cokljati po planinskem skalovji. Mina bi se tudi že rada omožila, pa ne vé koga bi v zakon vzela.

Med tem je Martin sedel verh skale pred Mininim stanom in smodko pihal v mirni zrak. Koze so ga nadlegovale in vohale od vseh strani; ovce, ki niso mogle na skalo, gnjetle so se pod njo in na vse gerlo meketale; svinje so se podile in rile v gostem šavji; goved sita in rejena pa je stala okoli ogradov, gobce kviško molila in s stoglasnim rujoenjem planšarice klicala, naj pridejo mlest. Zunaj tega zelenega osredka pa je bila vsa okolica divja in grozna; poderto skalovje z nizkim rušovjem, derče in plazovi, visoki špiki in sledovi snega v prepadih, vse molčeče in veličastno.

Drugo jutro sta popotnika na malem Triglavu gledala solnčni vzhod. Kako se je v daljavi vnelo megleno morje, in se prisukalo rudeče solnčno kolo nad nižave, kako je ožarilo vse nebrojne gore daleč okoli! Doline so bile pokrite z sivo, meglo, razsvitljene gore so pa v dolgih verstah molele iz sivega morja, kakor goli začarani otoki.

Ko stopita verh velikega Triglava, megla je v dolinah že razpuhtela in na jasnem nebu ni bilo videti ne ene meglice. Tu sta stala na najviši gori jugoslavenske domovine, ki je bila razgernjena pred njima v jutranji lepoti. Dolgo sta vživala krasni pogled; pozabljena je bila vsa nevarnost, pregnan ves trud, in navdajala ju je sveta navdušenost. Vendar razgled s Triglava ima nekaj milo otožnega. Zaigrala je Martinu solza v očesu, ko je videl vse meje slovenske domovine z ene same gore. Kako majhna je Slovenija! Videl je tudi veliko lepih pokrajin zunaj domovine; prostrano beneško dolino do tridentinskih gorá, nekaj Tirola in zgornji Koratan. Spomnil se je iz zgodovine, da so tudi tam nekdaj prebivali naši prededje. Koliko sveta smo izgubili v tisočletnem spanji, kako blizo do Triglava se je skerčila meja slovenskega naroda! Laški Videm in nemški Belak je bliže Triglava, ko slovensko središče — Ljubljana!

To je premišljeval Martin, pa kviško je stopil, prijel Vekoslava za roko in kazaje na slovensko zemljo je govoril: Ljubi moj mladeneč! Ozrite se po domovini, ali ni mila in krasna? Ali vas serce ne boli, da je toliko njenih sinov ne ljubi, da jo nekteri celó zaničujejo? Vtisnite si v serce ta pogled. Pustite mehkužne sanjarije in svojo nestanovitno ljubezen. Bodite mož in moško ljubite

to-le ljubico. Saj le njo, ki vas je izredila in bo enkrat vaše koščice hranila, morete ljubiti stanovitno in neizmerno. Ta ljubezen je sveta, vredna moških sere; in hvaležna domovina vam bo povrnila vašo ljubezen; tudi ona vas bo večno ljubila.“

Vekoslav je stisnil Martinu roko in zaklical: „V obličji vse domovine obljubim, da jo bom ljubil iz vsega serca in vseh svojih moči do črnega groba.“ (Dalje prihodnjič.)

Minljivo.

Nebó je jasno, solnce sveti,
Prekrasno val morjá igra,
Ali kmalo, kmalo skoz pečine
Nemili sever privihirá.

Če slepa sreča te v prihodnje
V goljfile mreže ulóvi,
Spominjaj se nesrečne zveze,
Spominjaj se nesrečnih dni.

Cveteča lica, bistre oči,
Obetajo si zlatih dni,
Sovrašтво pride, up pogine,
Stoterna žalost se zbudí.

Vse naglo res na svetu mine,
Al serčna rana ne seelí,
Že brez števila pomorila,
Ljubezen mladih je ljudi.

Ivanka K.

Bohinjsko jezero in Savica.

Dobro še pomnim, kako vesel sem bil, ko sem prvič videl bohinjsko jezero. Stopil sem na grič zraven jezera, da bi dalje segel moj pogled; stermo sem gledal čez sivo, leskečo planjavo in vprašal sem očeta, ali je morje tudi tako veliko? Bil sem otrok in moja otročja pamet je menila, da ni ga jezera nad bohinjskim in ni je višave nad Triglavom. Ta sanja je morala kmalo giniti, ker bila je preotročja. Ko sem dobil v roke zemljovide, na mnogih nisem našel ljubega domačega jezera; ravno tako sem našel le v malokteri knjigi, koliko jezero meri. Ker se mi je pa mera zdela premajhna, pozabil sem je popolnoma. Toliko vem o jezerovi velikosti, da bi dosti prostora imel za tisoč premožnih prebivavcev, za živino, polja, travnike, za ceste, cerkve in vasi, ako bi se vodena planjava spremeniti hotela v persteno; tako veliko je, vendar najdeš ga le v večih zemljovidih.

Moram ti tedaj povedati, kako prideš do njega. Triglav, najviša jugoslovenska gora, stoji skoraj v kotu med kranjsko, koroško in goriško deželo. Na južnem podnožji tega „snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja“ se razprostira globoka bohinjska dolina od jutra do večera, ki se deli v spodnjo in zgornjo dolino. Dolini ste ločeni po sternem nevisokem hribovji; kjer se pa sprimate, tam je začetek bohinjskega jezera, katero je po legi samo nadaljevanje zgornje doline. Iz njega teče bohinjska Sava po spodnji dolini proti jutru in k sestri dolinski Savi. Sava ti tudi kaže pot k jezeru, do ktereга z vozom nikoder drugod priti ne moreš, kakor ravno skozi nižave, ktere si je Sava prederla v tisočletnem teku.

Iz slovečega Bleda, kinča slovenske zemlje in veselja popotnikov iz vseh krajev omikanega sveta, pelje v Bohinj edina cesta prvič visoko nad strugo zelene Save skozi prav čedno vas bohinjsko Belo, potem se oberne navzdol in te skozi loge in polja pripelje na savski breg pri vasi Obernje. Na levi strani visoko nad seboj gledaš stermi Babji zob, vasi Obernje pa komaj zapaziš, ker ima samo dve hiši. Ime je neki dobila od tod, ker so se Turki tukaj obernili, ko so menili, da so prišli do konca sveta. Res je svet tako stisnjen, visoke gore od obéh plati si se tako bližajo, da ne moreš pričakovati za to sotesko obljudene doline z mnogimi vasmí, desetimi cerkvami in tolikimi naravnimi lepotijami. Soteska, skozi katero se pelješ tik Save, je dolga dve uri hoda in se imenuje „Štenge“. Večemu delu popotnikov se zdi v resnici dolgočasna. Gore, na obéh stranéh ceste in Save enakolično nakopičene, kažejo povsod sterne skalovje in malo gozda; ozka dolinica ima nekaj voglarij in svisel ter je poletni čas popolnoma zapuščena. Le po deževji podijo občno dolgočasnost nekteri slapovi, ki s sternih višav čez stene in pečine z zamolklím šumom mečejo svoje svitle pene. Sava se klaverno obrača iz kotla v kotel, od ene do druge strani dolinice in tako nevoljno izpodkopuje stare černe skale. Solnčni žarki malokdaj gledajo te ozke prepade in celó mile tice so popolnoma zapustile goščave, v kterih bi smele tako mirno gostolevati.

Za Bohinjca so pa Štenge kaj pomenljive. Skozi nje ga pelje edina cesta od rodbine svoje na široki svet, ali kakor pravijo „na deželo“. Marsikdo je šel „skoz Štenje“ z lepimi upi, goljufan se je vernil nazaj veselé se, da so ga Štenge tudi nazaj pripeljale. Mnog je solznih oči romal skozi Štenge s trebuchom za kruhom, in Štenge ga več niso nazaj pripeljale. Marsikteremu dečku, ki je bil zdrav, prebrisan in življenja vesel, marsikteremu se je milo storilo, ko mu je mati djala: kedar boš dvajset let star, moral boš „skoz Štenje“. Zgodilo se je, kakor je mati djala; sin leži pokopan na laškem bojišču, mati pa ne vé, kje je njegov grob, da bi na-nj pokleknila.

Kako srečni so tisti, ki niso morali hoditi skozi to sotesko, in jim je ozka domača dolina zadostila za vse življenja potrebe! Pri vasi Nomenj Štenge nehajo, in popotnik si oddahne, ker dolina se tu razširi in je močno prijetna. Nad vasjó je več slapov, pa težaven je pot do njih. Posebno lep slap je Zaveršnica, ki je bila najdena še le pred malo leti in je dobila ime po gosp. Zaveršniku, ki jo je prvi videl. Nasproti Nomenja unstran Save je pa slap, ki je med največimi in najlepšimi v Bohinji. Ime Germečica kaže, da je tudi dokaj močen.

Dalje se pelješ med poljem in gozdom do „ubite vode“. Potok, ki zraven ceste žago goni, pada čez steno nad 100 seznjev visoko. Iz voza in s ceste lahko gledaš, kako se zaganjajo pene čez verhnjo skalo, kako se v prah drobé, kako ž njimi veter igra, in kako se bolj spodaj družijo v sreberni curek. Dolina se širi bolj in bolj, in ko prideš v bistriško dolino, vidiš na levi strani okrogel hrib pred višimi obrasenimi hribi tik Save. Nihče bi ga ne pogledal, pa pesnik mu je dal večno ime:

„Še dan današnji vidiš razvalino,

Ki Ajdovski se gradec imenuje;

V nji gledaš Čertomirovo lastnino.“

Razvaline sicer ni videti nobene, in če je kdaj bila, zarasla je in porabili so jo tudi pri zidani bližne stare bitenjske cerkve. Tudi pravljice ni nobene, da bi tam nekdanj stal bil slovanskega junaka grad. Rimski denarji, pred nekaj leti izkopani, in sledovi nekoliškega zidu pa dajo soditi, da je tam nekdanj bila rimska terdnjava. Za Rimljanov so že sploh tudi v Štengah pri potoku Mošenacu blizu Germečice in pri Bistrici na Pozabljenem kovali „noriško železo“. Pravljice tudi pripovedujejo, da je v teh krajih fužine imela „sveta Jema“.

Bistriška vas ima več hiš, nego marsiktero slovensko mesto; pglavitna vas je v spodnji dolini. Tu se popotniki nekoliko okrepeajo in pripravijo za daljno popotovanje. Hladna Bistrica, dobro vino, čisti zrak, prijazni ljudje, lepa živo zelena okolica in veličanski razgled po gorah sicer ni na Bistrici dalj ostajati, kakor nekaj ur; vendar truda vredno je, od tod obiskati lepe fužine za vasjó, slap stare in velike Bistrice, Germečico, preduhe na Babni gori in plezati na verh Černe persti, ki nam razgerne pred očmi velik del domovine, morja in Furlanije, ter je posebno rastlino-slovcem prava božja pot.

Do jezera se od Bistrice pot še dobro uro vije po zalem polji, po travnikih in pustih spašnikih skozi in mimo šest čednih vasi. Cesta je večidel ravna, okolica prav kratkočasna. Samo malo pred jezerom, ko se pelješ čez goli pašnik „gosti les“, nima bližna okolica nič prijetnega. Ako pa oči povzdigneš v višave pred seboj,

radoval se boš nad nepopisljivo lepoto tiste verste gorá, v kateri Triglav kraljuje. Tu molé velikani slovenskih gorá svoje bele, semtertje s snegom vložene glave v čisti sinji zrak, Triglav je tako svitel, visoko nad sosedi stermi njegova trojna glava. Zdi se ti tako blizo in tako te vabi v zračne višave, pa vendar bi moral deset ur hoditi, ako bi hotel splezati na to višavo. Med temi verhovi raznih podob in prijetnosti — — —

„Kjer divja koza prosto skače,
Od muh daleč je goved,
Planšar z Mino po domače,
Po sneg' lovec išče sled.“

stoji tudi Veršac, Vodnikov Parnas. Bil je Vodnik med prvimi, ki so stopili na Triglav; zakaj mar ni zložil navdušene pesmi o Triglavu? Preponižni pesnik je prepeval le Veršaca. Malokdo pa vé, kje stoji ta Veršac. Veliko ljudi sem popraševal, pa nihče ga mi ni vedel pokazati, imé se je morebiti spremenilo, in prihodnji razlagavec Vodnikovih pesem ne bo o Veršacu družega vedel povedati, kakor to, da je neki „prvi snežnik za Triglavom“.

Pripeljali smo se do jezera. Stopi na most, pod katerim Sava od jezera slovo jemlje, in dolgo boš nepremakljivo zeri čez čudno planjavo. Krasno boš imenoval jezero, pa bode ti pri sercu, kakor bi te kdo na kaj neprijetnega spomnil. /Jezero je nekako ostro resnobno, mirno in skoraj bi rekel mertvo. Černosive stermine na obéh stranéh in v zatišji jezera s svojimi sencami delajo, da je jezero, njih zerkalo, viditi černo zeleno. Samota vlada krog in krog; tu ne slišiš družega glasú, kakor šum Save in valóv, in ne vidiš razum dveh cerkev nobenega človeškega prebivališča. Vse drugače se smeje bleško jezero, vse prijetno in ljubo je na njem in okoli njega. Bleško jezero je podoba življenja, bohinjsko podoba večnosti. Če veslaš po bleškem jezeru, bodi si še tako otožen in življenja sit, reči boš moral, da je življenje vendar le lepo. Če se pa oziraš po bohinjskem jezeru, tesno ti bo pri sercu in izdihnili boš: kako mala stvar je človek!

Gladka, temna vodena planjava pa sivotemne gore tik jezera v velikem krogu, ki kakor versta orjaških stebrov nad seboj nosijo oblok sinjega neba, vse to je podoba velikega svetišča mogočne narave, in napolnuje te ta pogled s svetim strahom.

(Prihodnjič dalje in konec.)

Včasih se domači slovničar tudi od tujca lahko kaj nauči.

△ Tista smešnica, kako je pravil neki Kočevar, (ki se je učil slovenski po slovnici): „Vidil sem tam en velik pès“, češ... da je bil pes mertev, pa ne živ, bila je menda kriva, da smo v drugem natisu Janežičeve slovnice (str. 35) pod navadno pravilo: „kazavnik živečih (moških) stvari se vjema z rodivnikom“, vidili pritaknjeno opombico: „pod to pravilo spadajo tudi take stvari, ki so že mrtve, pa so bile nekda žive“. V tretjem natisu pa pogrešamo te opombice, ki je jako potrebna tujcu, kateri se uči našega jezika po slovnici.

Da je res tako, tega nam je živa priča Kočevar, ki je vidil: „velik (mertev) pès“. — Od tujca smo se naučili tedaj, da ni bilo naše pravilo poprej natančno.

Domač človek ne bi mogel res da tudi brez te „opombice“ nikoli tako „z motovilom streljati“, da bi ustrelil „mertev pès“, zato ker je navajen, kar se tega tiče, od mladih nog prav govoriti, kakor se je naučil od matere svoje. Čeravno ta opombica tedaj ni tako potrebna v čisti slovenski slovnici, pa ne bo vendar od več, če se pové tudi domačim kočevarsko razlaganje omenjenega pravila slovnice slovenske. Brez šale pa bodi rečeno, da bi Kočevar nič ne mara pripraval, ako bi se pravdal s svojim učiteljem zbog take (podčertane) zmote celó... do Beča, in bi dobila to reč kaka „visokoučena“ družba v pest.

Zdaj pa še nekaj. Ni davno tega, da smo brali v „Novicah“, s kako potujčeno besedo slovensko je priporočal v Ljubljani neki tuj živopisec ali fotograf sebe in svoje „bilde“. Verle naše „Novice“ so mu (pohvalivši njegovo poštenost) svetovale, kako bi bilo treba tisto oznanilo in priporočilo popraviti. (Mož je res posluhnil ta svèt, kakor je bilo pozneje oznanjeno).

Vendar se nam pa brez zamere dozdeva, da so mu izbrisale „Novice“ eno besedico preveč... namreč veznik: „pa“ v zadnjem izreku ali stavku: „pa (jih) ni treba vzeti“. *) Veznik „pa“ nadomeščuje v tem izreku prav po naše nemški veznik „so“. Iz tega se učimo, da je treba nemški veznik „so“ včasih posloveniti z našim „pa“; da naš „pa“ ne pomenja tedaj le „aber“, „jedoch“ in „und“, nego včasih (v takih primerih) tudi „so“, in da se nam tega „pa“ ni tako ogibati, kakor tistega „tako“ za „so“, kedar je veznik.

*) Te besede mu je bojé terd Slovenec narekoval; le pisane so bile nespretno.

Isterske pesmice.

(Zapisał J. Volčič.)

5. Mati i oženjena hči,

Dala majka hčerku priko mora,
Je ju dala, pak se je kajala.
Nekajaj se, mila majko moja!
Dobrin ljuden ženica san prišla
Svekervič moj, kako mili otac,
Svekervica, kako mila majka,
Deveriči, kako mili brati,
A zalvice, kako mile sestre,
Jetervice sve prijateljice
A dragi moj, kako živi oganj:
Sad se kajaj, mila majko moja!

7. Mlad mladu zove :

Udrila je sedma ura,
Otvori mi, mlada, vrata,
Čekaj, čekaj, junak mlad,
Još mi ni šal nono spat :
 Osma ura, nona spat,
 Deveta ura, otac spat,
 Deseta ura, majka spat,
 Jednajsta ura, bratac spat,
 Dvanajsta ura, nevesta spat,
 Jedna ura, sestra spat,
Udrila je druga ura:
Otvori mi, mlada vrata,
Hodi z Bogom, junak mlad,
Sada gren ja sama spat.

8. Kvaterni konci.

Da bi znale matere,
Ča su konci kvaterni;
Da bi konce predale
I dječicu kerpale.

9. Crikvica sv. Marije.

Sveta Marija
Po polju hodila,
Stazicu je zgladila,
Njoj je zalitalo
Jeno drivece zeleno,
Vas licaj (lice) si j' oderla.
Svojemu sinku storila
Lipu novu robicu,
Prijela ga j' za ruku
Peljala ga j' na goru.
Na gore je crikvica,
Na erikvici zlatan križ,
Na križu je pisano,
Da j' to dite pravi Bog,
Križičen prekrižen,
Svežicon prepašen.
Ta rumena pšenica,
Ta jagoda ima bit
Sveta kerv preblažena,
Ta pšenica ima bit
Sveto tilo blaženo,
Te svete mašice,
Ke imaju bit,
Nedaj nan Bog
Brez njih umrit.

Slovstveni oglasnik.

Pesmi. Zložil A. Umek Okiški. V Celovcu 1865. — Pod tem naslovom so prišle v posebnem zvezku na svitlo A. Umekove pesmi, ki so bile v 24. in 26. vezku letošnjega „Cvetja“ natisnjene. Kakor vsem poezijam tega mladega pesnika, predmet je tudi pričujočim pesmam „Bog in domovina“; ta visoka predmeta prepeva z visoko navdušenostjo v raznih podobah. Poezija mu je sploh sredstvo, da zbuja po njej bravcu v persih ljubezen do Boga in domovine; zatorej so skoraj vse njegove lirične pesme didaktičnega zapopadka. Naj g. Umek krepko napreduje po tem poti in čedalje bolj raztegne meje svoji poeziji, da zgine s časom vsa enotnost, ki se nekterim dosedanjim pesmam še pozná. Sploh pa obsegajo pričujoče pesmi, ki razpadajo v pesme, sonete in pa v pripovedne poezije, mnogo lepih cvetlic, ki si bodo s svojim blagim duhom gotovo dosti bravev privabile; sosebno pa je priporočamo naši odrasli mladini za tečno berilo. Štejejo 176 strani in veljajo po bukvarnicah 70 nkr.

Mali ratar — tako se zove nova knjižica v hrovaškem narečji, ki jo je kmečki mladini spisal g. Fr. Klaič; hrovaški časniki jo močno hvalijo. Zares, želeti bi bilo, kakor pravijo „Novice“, da bi si napravili tudi mi Slovenci enacih praktičnih knjižic, kakor „malega ratarja“, „malega vertnarja“, „malega čbelarja“, „malega svilarja“ itd. za našo kmečko mladino! Naznanjaje to knjižico vprašajo „Novice“, ali „ne bi se tudi Matica lotila tacih knjižic, ki bi dobro došle mladini v ljudskih šolah?“ — Kar se tiče tega vprašanja, v tem Novicam nikakor ne moremo pritegniti, ker je nam matica viša naprava, da bi se zgolj pečala z izdavo koledarjev in ljudskih knjižic; saj imamo v ta namen razun založnikov bukvarjev še „družbo sv. Mohora“, ki bode enake, za prosto ljudstvo koristne spise gotovo rada na svitlo dajala in je med ljudstvom razširjala; saj je omika priprostega ljudstva njen glavni namen. Naša priprosta misel o delavnosti „slovenske matice“ je ta: slovenska matica obdeluj pred vsem drugim znanstveno in lepoznavsko polje slovenske literature, oskerbi slovenskim srednjim učiliščem potrebne šolske bukve, podpiraj in izpodbujaj k delavnosti veljavne slovenske pisatelje in umetnike itd.; skerb za priprosto ljudstvo pa prepusti vsaj za zdaj, dokler se v materialnem oziru ne okrepi, družbi svetega Mohora, ki šteje med prostim ljudstvom že zdaj več družnikov, nego si jih vtegne kedaj „matica“ med njimi pridobiti. Če bode htela „matica“ že zdaj za vse skerbeti, ne bode ne v tem, ne v unem oziru kaj veljavnega dognala! Ker je viši slovenski literaturi krepkeje podpore živa potreba, zato želimo, da ostane tudi „slovenska matica“ prava „slovanska matica“, to je podpornica lepoznavske in znanstvene slov. književnosti.

Polyglott - Parëmiophraseologie. Znani izdatelj polyglotnega slovarja g. Jož. Vuk, duhoven goriške više škofije, je sestavil po mnogoletnem trudu bogato zbirko prislovic in rekov v nemškem, laškem, slovenskem, francoskem, angleškem, latinskem in gerškem jeziku in jo bode pod naslovom: „Polyglott-Parëmiophraseologie oder Wörterbuch der deutschen, italienischen, slovenischen, französischen, englischen, lateinischen u. griechischen parallel neben einander gestellter Sprichwörter und sprichwörtlichen Redensarten itd. na svitlo izdal. Cena temu imenitnemu delu, ki pride po naročilnem poti na svitlo, bode okoli dveh goldinarjev in se bode ravnala po številu čast. naročnikov. Želeti je, da se oglasi za tako važno delo prav obilno naročnikov; nabiralo je bode prav rado tudi vredništvo „slov. Glasnika“. Da pa zvedó čast. braveci, kakošno bode po primeri delo, naj stoji tu iz njega nekaj verstie:

(225) *Sl.* Sreberno sedlo še ne stori dobrega konja; — prav lahko tisti zablodi, kateri le po videzu sodi; — zunej lep, znotrej slep; — lepo ruđeče jabelko večkrat od znotraj gnije; — zunanja podoba je goljufiva.

It. L'apparenza spesso inganna; — spesso sotto rozza fronde, dolce frutto si nasconde; spesso sott'abito vile, si nasconde un cor gentile; — tal sembra in vista agnello, che al di dentro è lupo.

Frn. Il ne faut pas juger sur l'étiquette du sac; — toute chair n'est pas venaison; — les dehors sont trompeurs; — les apparences sont trompeuses.

Engl. All are not thieves that dogs bark at; — judge not from appearances; — men are not to be judged by outward appearance.

Deut. Der blosse Schein betriegt; — urtheile nicht nach dem Scheine. — Mensch! traue nicht dem äussern Schein, sonst wirst du leicht betrogen sein; — mancher scheint von aussen ein Lamm, der von innen ein Wolf ist; — es steht mancher Schalk unter einem Purpurmantel; — es sind nicht alle Köche, die lange Messer tragen.

Friaul. L'aparenza spessingiana; — biel di fur, marz di dentri.

Lat. Foris Cato, intus Nero; — foris Hélena, intus Hécuba; — struma saepe dibápho tégitur; — saepe sub sordido palliolo latet sapientia; — multi Thyrsígeri, pauci Bacchi; si ad externam hominum apparentiam, tantum aspexeris, cito decipiéris.

Gr. Ταχέως ἀπατηθήσῃ τὸ τῶν ἀνθρώπων πρόσωπον τὸ ἕξω μόνον σκεπτόμενος.

* Z veseljem naznanjamo Glasnikovim bravecem, da je „Berilo za osmi gimnazijalni razred“ že v natisu dogotovljeno. Nadjamo se, da bode toliko boljše, kolikor več let se je zapoznilo in da bode obsegalo veliko več pesniškega in sploh lepoznanškega blaga, ko prejšnji zvezki za višo in nižo gimnazijo.

Besednik.

Družba sv. Mohora. S tekočim mesecem poteče družbi svetega Mohora“ šesto leto njene delavnosti; ta mesec namreč razpošlje častitim družnikom letošnje družbine bukve: a—b) 11. in 12. zvezek „Večernic“ z raznimi pripovednimi in podučnimi sestavki, c) povest „Oglenica ali nedolžnost in hudobija“, ki jo je za Slovence predelal g. Fr. Zakrajšek; d) „Koledarček za l. 1866“ s kratkočasnim in podučnim berilom in z imenikom čast. družnikov leta 1865 in e) „Cvetnik“ t. j. Berilo za slovensko mladino, ki obsega 136 manjših in večih spisov v vezani in nevezani besedi od raznih slovenskih pisateljev. Pri tej priložnosti dajemo gospodom pisateljem na znanje, da je za poslane spise letos prostora zmanjkalo; nekaj jih je nam prepozno v roko prišlo, nekaj jih pa ne moremo porabiti, kar velja posebno o mnogih prestavah. Kar je med njimi dobrega dela, to se porabi prihodnje leto. — Kakor doslej vsako leto, pridobila si je družba tudi tekoče leto dosti novih družnikov po raznih stranéh slovenske domovine. Lansko leto je bilo vseh družnikov vkup 2173, letos jih je pa že 2671 (in sicer iz goriške više škofije 523, iz kerške škofije 566, iz lavantinske 809, iz ljubljanske 668, iz teržaške 71 in iz drugih krajev 32 udov); gotovo lep napredek v enem letu! Lani se prejeli udje okoli 28 tiskanih pol, letos pa sprejmó že blizo 38 pol razne podučne in kratkočasne tvarine. Prepričani smo, da bodo čast. družniki letošnjih bukev, če ne še bolj, vsaj tako veseli, kakor lanskih. Upamo, da si pridobi ponižna družba sv. Mohora novih prijateljev in podpornikov s časom tudi po tistih stranéh, kjer je do zdaj še poznati nočejo ali jej celó pot med ljudstvo zapirajo. To je kratek posnetek o družbini delavnosti tekočega leta; priporoči naj se pa sama po svojih delih!

Perva seja matičnega odbora. Dne 22. m. m. je bila prva seja novo izvoljenega odbora, kateri je bilo pričujočih 20 odbornikov. Za predsednika je bil izvoljen g. dr. L. Toman, za podpredsednika gg. prof. dr. Vončina in stolni prošt g. A. Kos; za blagajnika g. dr. Zupanec. G. Fr. Levstik se je tajništvu odpovedal; njegova opravila so pa brez plače prevzeli gg. prof. Lézar, Marn in Vavrú, bodi jim zató serčna hvala! Vseh sklepov najimennitniši je ta, da bode matica po zgledu nekdanjega letopisa „slovenskega društva“ v prostih zvezkih na svitlo dajala „Letopis slovenske matice“, ki bode imel tri razdelke: 1) matične zadeve; 2) slovenske reči in 3) slovanske stvari. Pervi razdelek bode kazal, kako se godi matici sami, drugi bode prinašal narodske in domovinske reči, tretji bode pa popisoval brate Slované na severju in ob jugu; da bode tak letopis vsem matičarjem dobro došel, tega

nam ni treba omenjati. Na zadnje je bil storjen nasvet, da se izdâ znana Wiesemanova pripoved „Fabiola“, ki jo je sklenila družba sv. Mohora dati na svitlo, ker je polna pobožnega duha; za izdavo pobožnih bukvic vendar po naših mislih „slov. matica“ ni bila vstanovljena. Veliko rajši bi prejeli od matice kako pesemsko zbirko (n. pr. Vodnikovo, Koseskega, Cegnarjevo, Levstikovo) ali kako drugo veljavno lepoznavsko ali znanstveno delo!

* Poslednje „Novice“ naznanjajo preveselo novico, da bode s slovensko-nemškim slovníkom zdaj vendar resnica, ker je obravnava škofove zapuščine toliko dognana, da iznaša čista zapuščina še veliko čez 20.000 gld. Bog daj, da nam kmalo začne izhajati!

Skakalnica.

Po-	ob-	ga:	ga:	va-	ka,	mi-	je
hlad-	za-	to-	stan-	Brez	Kar	nje	vsí
ni	ce-	ne-	Pa	no	ti.	da-	rú
tri	ba	pu-	Dra-	za-	greš,	se	ved-
vsa-	kaj	po-	nas	či-	smeš!	od	nes
gro-	ju-	lo-	sti-	gi	bit'	no	mo-
Tu-	nje	mo-	pa	mo	živ-	lju-	zib-
ra	do	ti;	lje-	bil,	ke,	ra-	je

Drag. Šanperl.

*) Kdor jo prvi ugane, dobí „Cvetja“ III. šestko na dar ali pa „Glasnik 1864“, kakor si želi. Vredn.

Naznanilo zastran Cvetja.

S 27. zvezkom, ki izide tekočega mesca, je dokončana IV. šestka „Cvetja iz domačih in tujih logov“. Obrodila je ta šestka A. Umekove „Pesmi“ (11 pol), in pa obsirni poljski roman „Kirdžali“ (20 pol), ki se bode tudi posebej vezan v bukvarnicah po 1 gld. 20 kr. prodajal. Kedaj se prične V. šestka in kaj bode obsegala, to se pozneje naznani; da se pa more to skoraj zgoditi, prosimo vseh častitih prejemnikov, da nam za prejete iztise kmalo tudi novce poslati blagovolijo.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon.